

Az elhunyt otthonában az asszonyok egy hónapon keresztül minden este összegyűltek imádkozni. Az édesanyák gyermekük halála esetén akár egy életen át fekete ruhát viseltek.

A sírok gondozása a férfiak feladata volt. Mindenszentek és halottak napjára rendbe tették a nyughelyeket. Az egész család kiment a sírkertbe, virágot vagy koszorút vittek, s gyertyát gyújtottak az eltávozott emlékére. Ezek a szokások mai napig élnek, azonban egyszerűsödtek, hiszen ma már a halottat nem az otthonában, hanem a temetőben lévő ravatalozóban ravatalozzák, s onnan viszik utolsó nyughelyére.

Őrülök, hogy dédnagymamám elmesélte élettörténetét, így le tudtam írni, milyen sorsa volt. A bölcsőtől a koporsóig feltárta előttem saját és családjá, valamint a többi falubeli ember régi életét, szokásait, hagyományait. Hálás vagyok neki, hogy megtanította értékelni a faluközösség kulturális örökségét. Így szeretném megőrizni dédnagymamám emlékét és életét.

Hoffmann Gréta

„El kell hagyni az otthonunkat”

1945 májusában járunk. A háború végeztével az emberek békés, nyugodt jövőben bíztak. A sorsuk azonban nem így alakult. 1946 tavaszán megkezdődött egy olyan világ, amire senki nem számított. A Léva melletti Nagykálnára 1947. február 9-én katonaság érkezett. Február 10-én körülzárták a falut, csak igazolással lehetett ki- és bemenni. A reszlovakizálás esélyét minden magyar megkapta. Az idősebbek már érezték, hogy ez semmi jót nem jelent. A nyár folyamán a módosabb gazdák ún. fehéet lapot kaptak, mely azt jelentette, hogy át lesznek telepítve Magyarországra. Azokról, akik ilyen lapot nem kaptak az a hír járta, hogy őket Csehországba deportálják. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy elkerülhetetlen lesz az sors, amit a uralkodó hatalom diktált.

Azok számára, akik tudták, hogy el kell hagyni az otthonukat, borzalmas volt az éjszaka. A listán a Búra család neve is szerepelt. A család feje az 55 éves Búra Gyula, felesége az 53 éves Demény Eszter és lányuk Viola, aki akkor 20 éves. Fiuk Gyula, az otthonától távol, négy évig orosz fogságban volt. Gyula bácsi négy ládát készített, melyekbe edények, zsír, liszt, ruhanemű, és személyes dolgok kerültek. Február 11-én hideg, téli reggel köszöntött rájuk. Nyolc óra körül két fegyveres katona érkezett hozzájuk. Az egyik elvitte Gyula bácsit, a másik a két asszonnyal maradt, s beállt az ajtóba, nehogy megszökjenek. A felesége félve kérdezte az ajtóban álló katonát, hogy hová vitték az urát. Először nem akart válaszolni, de végre azt felelte, hogy a község házára. Ólomlassúsággal teltek a percek. Egyszer csak hallották a nehéz teherautó zúgását. Előtte jött Gyula bácsi a fegyveres katonával. Az kinyitotta a kaput, s az édesapa fájó szóval mondta: „Kedveseim, el kell hagyni az otthonunkat.”

A család szíve összeszorult. Az autóval érkező három férfi pakolni kezdte a ládáikat, azonban a négyből csak hármat engedtek felrakni. Azt mondták, többet nem lehet. Azután bezárult utánuk az otthon kapuja, s minden vagyonuk ott maradt: egy anyadisznó malacokkal, két tehén, két növendék szarvasmarha, libák és tyúkok. Hogy ezek aztán kié lettek, azt soha nem tudták meg.

A vasútállomásra érve már sok más család is volt ott, hiszen a kitelepítés a faluból 43 családot érintett, öregeket, gyerekeket egybevéve. A katonák itt is fegyvert viseltek. Nem lehetett a marhavagonokból kiszállni azoknak, akiket már oda beraktak. Hideg, fagyos nap volt. A Búra család egy másik családdal együtt egy vagonba volt zárva, mint az állatok. Nem volt emberhez méltó hely. Egy nyomorék, rövidlátó 28 év körüli férfit vittek abban a szerelvényben, ahol Gyula bácsiék is voltak. Könyörgött a katonáknak, hogy vigyék őt vissza, azok azonban rázárták az ajtót, s közben szidták a magyarokat.

Ez a nyomorék ember Gyula bácsihoz fordult: „Gyula bácsi, mi lesz velem?” – kérdezte. Ő azt felelte: „Ne félj, te itthon maradsz, te nem fogsz Csehországba jönni!” Elérkezett az indulás ideje, úgy este fél hat körül megszámolták őket, mint az állatokat. A nyomorék férfi csak zokogott. Gyula bácsi ezt mondta neki: „Ha megmozdul a vonat, odaállsz az ajtóba és kiugrasz!” Így is történt.

Ahogy a vonat elindult, megszólaltak a harangok az esti misére. Este hat óra volt. A vonat egész éjjel megállás nélkül ment, a benne utazók nem tudták hol lehetnek. Másnap reggel megérkeztek Prágába, ahol leakasztották a szerelvény felét, s aztán tovább mentek. Délután három óra után elértek a végállomásra, aminek Dobříš volt a neve. Ott vártak a szekerek, válogatták az embereket. Az öregek nem kellettek, azok maradtak. A Búra család késő este „kelt el”, mivel a szülők már idősebbek voltak. A fiukról még mindig nem tudtak semmi hírt, azt sem tudták, él e még. A katonák azt hitték, megszökött.

Éjszaka érkezett egy kis faluba, Oubenicébe, Gyula bácsi felesége és a lányuk, Viola. Gula bácsi a vagonban maradt. Hideg szobát kaptak, nagyon fáztak. Hajnalban zörgetett a gazdájuk, hogy menjenek etetni az istállóba. Miután ezt megtették, egy kis szelet vajás kenyeret kaptak reggelire. Befogták a lovakat és mentek a városba Gyula bácsiért. A fiatal lány napjai sirással teltek. A család munkája az állatok etetése volt, de ezért nem kaptak semmi fizetést három és fél hónapig. Gyula bácsi kicsit értett tótul, kézzel-lábbal magyarázta meg a gazdának, hogy pénz nélkül már nem tudnak megélni. Ő azonban azt felelte, hogy értük fejkenként 2000 koronát már kifizetett, s ezért addig nem ad fizetést, amíg ezt le nem dolgozzák. A lány fizetése az édesapjával együtt összesen 1500 korona volt.

Így teltek a napok, hetek, és hónapok, levelek érkeztek az elveszett otthonból, és köztük olyan hírek is, hogy őket Magyarországra fogják vinni. Gyula bácsi szölt erről a gazdának és feleségének, de kinevették őt. Azt mondták neki, annyit fizettek értük, hogy nincs arra esély, hogy csak úgy elmenjenek. Így is lett, maradniuk kellett. Keservesen teltek a napjakk, már kicsit megismerték a környéket és sok más magyart is. Akikkel csak találkoztak arról beszélgettek, hová valósiak, és mikor mehetnek haza.

Június elején a reformátusok tudára adták, hogy Pribram városában úrvacsoraszűzés lesz a templomban. Gyula bácsi és családja el is ment oda. Körülbelül százötvenen vettek részt az istentiszteleten. A fegyveres csendőrök az ajtóban álltak és körülvették őket, mert azt hitték, fellázadnak a magyarok. Ilyen állapotban történt az úrvacsoraszűzés. A lelkész Tóth Kálmán volt. A hívek sírtak, de mindamellett nyugodtan viselték a helyzetet. Később is voltak istentiszteletek, de aztán már csendőrök nélkül. Az emberek ott kedvelték egymást, gyakran összejártak beszélgetni.

Az a hely, ahol Gyula bácsiék éltek, nagyon rossz volt. A városban a tolmács azt tanácsolta nekik, hogy valahogy még bírjanak ki egy évet, s azután lehet, hogy más helyre tudnak majd menni. 1948 januárjától nem mentek be dolgozni. Nagy felfordulás lett ezután. Délután a gazdájuk csendőrökkel ment utánuk, hogy rájuk parancsoljon, menjenek etetni. Gyula bácsi azt felelte, hogy nem mennek sehová. Reggel a gazda újból jött, s azt mondta, hogy ha nem dolgoznak, takarodjanak a lakásból. A faluban volt egy elhanyagolt kis ház, ennek tulajdonosát megkérték, hogy lakhassanak ott. A tulajdonos meg is engedte ezt nekik. Kis holmijukkal be is költöztek. Este gyertyafény, és víz nélkül, hideg szobában kuporogtak hárman. Csendőrök érkeztek éjjel, s azt parancsolták nekik, hogy költözzenek ki azonnal, vagy különben baj lesz. A ház tulajdonosa is erre kérte őket, félt ugyanis, hogy őt is megbüntetik. Gyula bácsi ismét a tolmácshoz fordult, aki azzal küldte vissza, hogy majd küld értük egy autót, s az beviszi őket a városba. Egy igazolást is adott neki, arra az esetre, ha éjjel újból zaklatnák a csendőrök, ami ismét meg is történt. Este elmentek a tulajdonoshoz, hogy megnyugtassák őt, reggel elmennek.

Másnap már a városban voltak, ahol Gyula bácsit egy útépitésnél alkalmazták. Itt több magyar is dolgozott. A lánya és felesége a kertészetben kapott munkát, azonban itt sem volt biztató a helyzet.

1948 februárja enyhített a magyarok sorsán. Beneš Gottwald elnök váltotta le. A magyarok várták is a szabadulás pillanatát, de az nehezen jött el. A hivatalból közben érkeztek olyan hírek, hogy haza lehet menni, csupán le kell ezért szlovakizálni, ami annyit jelentett, hogy szlováknak kell magukat vallani. Voltak is ilyenek, akik azért, hogy hazamehessenek ezt megtették, s mégsem mehetek hamarabb haza, mint más. Később ezek az emberek azt siratták, hogy eladták magyarságukat, s mégis csak két esztendő után térhettek haza.

1949. március 9-én volt a szabadulás napja. Az emberek otthona ismét a marhavagon lett. Este indult a vonat Prágából az óhajtott otthon felé. Dél előtt értek Pozsonyba. Az ottani cseh vezetőség átadta őket a szlovákoknak, akik nyájasan fogadták érkezésüket. Sorban olvasták neveiket, s mondták meg, ki hova fog menni lakni. Csak éppen haza nem. A Búra család éjjel érkezett a nagykáltnai állomásra, szülőotthonukba. A vezetők azt mondták nekik, hogy reggelig lesznek a vagonban, s azután a szomszéd faluba mennek. Ez azonban nem így történt. Egy öttagú család kihurcolta őket a vagonból, s mire a szlovák vezetőség odaért, már nem voltak ott.

A Búra család házába időközben beköltözött valaki, s nem volt hajlandó távozni onnan. A fiú hazaérkezett a fogságból, így végre teljes volt a család. Teljes boldogságuk azonban mégsem volt még, mert nem tudták régi házukat visszaszerezni, csak hosszabb idő múlva. Szeptemberben az ott lakó elment, s visszaköltözhetek.

Ez történt hát a kitelepítés idején Nagykálnán. Azóta sok minden megváltozott, elteltek az évek. A család tagjai közül már csak a szülők leánygyermeké él, és mára már 81 éves. Szívében megprópáltatások sorozatával, de mégis büszkén hordozva múltját, örvend jó egészségének. Ennek az asszonynak vagyok én az unokája, és örülök, hogy általa másoknak is el tudom mondani, hogy bár ez csak töredéke a sok szenvedésnek, amiért magyarok vagyunk, de amíg csak élünk, ezt soha ne tagadjuk meg!

Felkészítő tanár: *Kiss Beáta*

Mészáros Szilvia